

NECESITATEA UTILIZĂRII TEXTULUI LITERAR CA BAZĂ PENTRU CUNOAȘTEREA MEDIULUI LINGVISTIC LITERAR

THE NEED TO USE THE LITERARY TEXT AS A BASIS FOR KNOWING THE LITERARY LINGUISTIC ENVIRONMENT

Nicoleta DOBRIN

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău

Doctorand, profesor învățământul primar

E-mail: nicoleta.dobrinn@gmail.com

ORCHID ID: 0000-0001-8106-1451

CZU: 373.3.016:821.135.1

Rezumat

Învățarea literaturii române în ciclul primar devine o temă actuală pentru învățământul contemporan. Explorarea textului literar în practică trebuie să se conformeze necesităților lingvistice, culturale, intelectuale și estetice ale conținutului. În activitatea cognitivă a elevului textul literar devine un material didactic esențial, informația căruia va fi valorificată potrivit obiectivelor, precum: perceperea textului, anticiparea și identificarea mesajului, interpretarea mesajului și aprecierea acestui text. Studiul lecturii ca mijloc de formare a competențelor de comunicare ar însemna funcționarea sistematică a activităților și proceselor complexe la diferite niveluri de asimilare a textului literar.

***Cuvinte-cheie:** evaluare formativă, competente de anticipare, competente de cercetare-informare, competente de interpretare-apreciere, cunoștințe structurate, educație literară.*

Abstract

The teaching of Romanian literature in primary school is becoming a topical issue for contemporary education. The exploration of the literary text in practice must conform to the linguistic, cultural, intellectual and aesthetic needs of the content. In the cognitive activity of the pupil the literary text becomes an essential didactic material, the information of which will be used according to the objectives, such as: perception of the text, anticipation and identification of the message, interpretation of the message and appreciation of this text. The study of reading as a means of forming communicative skills would mean the systematic functioning of complex activities and processes at different levels of assimilation of the literary text.

***Keywords:** formative assessment, anticipatory skills, research-information skills, interpretation-appreciation skills, structured knowledge, literary education.*

În contextul învățământului formativ-productiv ne preocupă elevul și atitudinea lui față de valorile imanente ale literaturii române. Apare necesitatea utilizării textului literar ca bază pentru cunoașterea mediului lingvistic literar, luând în considerare categoria de text literar în aspect funcțional.

Învățarea literaturii române în ciclul primar devine o temă actuală pentru învățământul contemporan. Explorarea textului literar în practică trebuie să se conformeze necesităților lingvistice, culturale, intelectuale și estetice ale conținutului.

În activitatea cognitivă a elevului, textul literar devine un material didactic esențial, informația căruia va fi valorificată potrivit obiectivelor, precum:

- perceperea textului
- anticiparea și identificarea mesajului
- interpretarea mesajului și aprecierea acestui text.

Formarea competențelor de comunicare prin citirea textului literar evidențiază: perceperea vizuală - anticiparea.

Textul literar este un izvor de conținuturi lingvistice actuale care dă posibilitate receptorului de a utiliza material lingvistic spre a face față diverselor împrejurări ale comunicării literare.

Formarea și dezvoltarea competențelor specifice de valorificare a informației din textul literar vor contribui la formarea competențelor de comunicare. Competențele de comunicare sunt o necesitate socială stringentă, iată de ce, formarea și dezvoltarea lor este un obiectiv de bază al procesului de predare-învățare a limbii și literaturii române. Orice activitate ce ține de domeniul de predare-învățare a literaturii române necesită implicarea competențelor de comunicare.

Competențele de comunicare reprezintă mobilizarea unui ansamblu de resurse manifestate, practic, de către cei implicați în „interacțiune literară”, care sunt puse în aplicare, pentru a comunica cu succes, potrivit produsului interacțiunii într-un „ansamblu de situații literare”, acestea pot fi evaluate productiv.

Pentru a comunica într-o limbă nu este suficient doar de a cunoaște limba și sistemul ei gramatical, potrivit lui Chomsky, și cunoașterea noțiunii de competență lingvistică. Elevului i se oferă un sistem care-i pune la dispoziție mijloace pentru exprimare, dar elevul trebuie să dispună de competențe de comunicare adecvate sistemului, pentru a valorifica și a utiliza mijloacele în situații concrete de „comunicare literară” [3, p.6].

Competențele de comunicare devin competențe cheie la nivel de sistem educațional, fiind evaluate conform capacității elevului, incluse într-un demers literar, însoțită de competențele afectiv-atitudinale în situația de vorbire.

Din studiile analizate concluzionăm următoarele: competențele de comunicare reprezintă capacități care includ un sistem de cunoștințe structurate și deprinderi, atitudini dobândite prin învățare, care îl ajută pe elev să fie mai competent în anumite situații de comunicare ce țin de literatură.

În cadrul cercetării noastre, competențele de comunicare dispun de o valoare colectivă, iar formarea lor este produsul unor competențe specifice care reprezintă cunoștințe, capacități și atitudini dobândite prin organizarea activității de cunoaștere cognitivă a textului literar.

Considerăm textul literar eficient în formarea competențelor de comunicare, deoarece el poate să îndeplinească anumite funcții, cum ar fi:

- de transmitere a cunoștințelor;
- de formare a capacităților și competențelor de comunicare;
- de consolidare a cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor;
- de evaluare a cunoștințelor, deprinderilor, priceperilor;
- de educație socială și literară.

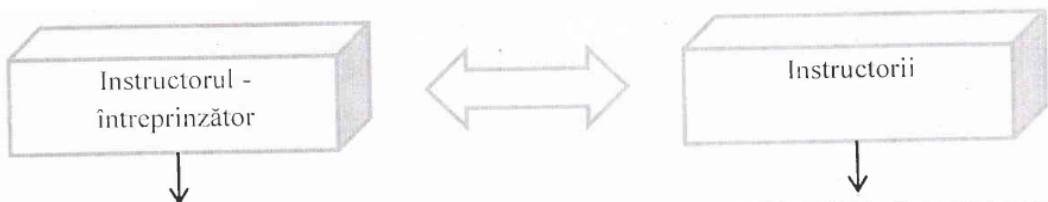
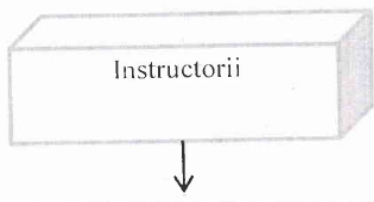
Dezvoltarea competențelor de comunicare în baza textului literar, considerat o entitate lingvistică funcțională, investită cu un sens și semnificație pentru elevul receptor prin procesul de citire, este considerată o activitate intelectuală complexă, care implică un ansamblu de procese psihice, ce rezidă din comprehensiunea celor citite, afirma didacticianul Anton Liacu [4, p. 16].

Această activitate, în baza testului formativ – proiect, se axează pe cunoașterea semnificației și stabilirea relațiilor semantice între diferite contexte literare și este o condiție inevitabilă în optimizarea procesului de învățare și evaluare a competențelor comunicative la limba și literatura română.

Procesul de citire al textului literar presupune:

- o activitate în care elevul devine un subiect;
- reprezintă o activitate care antrenează elevul în mobilizarea cunoștințelor literare;
- o activitate literară cu caracter evocator.

Tabel 1. Organizarea lecturii de cunoaștere prin intermediul meditației cognitive

	
<p>Întrebările aparțin instructorului-întreprinzător (în cazul nostru elevul-întreprinzător), care dorește să susțină o comunicare productivă</p>	<p>Acești elevi vor utiliza competențele comunicative ale instructorului-întreprinzător pentru a evalua cunoștințele cu ajutorul testării formative</p>
<p>I. 1. Ce temă-proiect te interesează?</p> <p>2. Cum vei proceda în cazul lecturii?</p> <p>3. Care gen literatură română vei alege?</p> <p>4. Genul epic este mai aproape de lectura individuală?</p> <p>5. Poate te-ai gândit deja la un proiect-lectură?</p> <p>6. Ce informații vei selecta pentru proiect în urma lecturii?</p>	<p>1. O temă captivantă.</p> <p>2. Voi citi de mai multe ori pentru a înțelege.</p> <p>3. Eu deja mi-am ales genul literar și am ales genul epic.</p> <p>4. Pentru mine e mai aproape, deoarece îmi place să citesc mult.</p> <p>5. Încă nu, dar sunt pe cale.</p> <p>6. Bănuiesc, pe cea mai dinamică, e necesar să corespundă intereselor mele.</p>
<p>II. 7. Ce-ai dori să incluzi în lectura individuală?</p> <p>8. Vei recunoaște informația textului?</p> <p>9. Poți să reflectezi asupra finalității textului?</p> <p>10. Întâlnești bariere asupra reflectării textuale?</p> <p>11. Poate e necesar să cooperezi cu cineva?</p>	<p>7. Cele mai colorate pasaje.</p> <p>8. Dacă mă va interesa și va corespunde timpului.</p> <p>9. La moment nu prea, dar peste o zi, cred că da.</p> <p>10. Dacă sunt dezorientat cu altă informație.</p> <p>11. E cea mai veritabilă cale în cunoașterea textului.</p>

12. Poți să propui o imagine neobișnuită a textului?		12. De fapt, putem propune împreună o imagine neobișnuită?
13. E necesar să repartizezi textul pentru lectură în părți componente?		13. Dar tu ești capabil să-l repartizezi pe părți componente?
14. Ce obstacole întâlnești în asimilarea informației?	← →	14. Și tu întâlnești aceleași obstacole?
15. Cum vei rezolva problema obstacolelor?		15. Mă vei ajuta, nu-i așa?
16. Poți să inviți colegii în calitate de parteneri?	← →	16. Tu ai mulți colegi-parteneri?
17. E necesar să căutați alte căi de soluționare a acestei probleme?	← →	17. Și tu ești în căutare?
18. Cum vei prezenta produsul final?		18. În colaborare cu tine, ești de acord?
19. Lectura textului va fi însoțită de un test?		19. Ție îți sunt pe plac testele ca și mie?
20. Vei folosi comunicare verbală sau nonverbală?		20. Ce comunicare vei folosi noi doar ne înțelegem, nu-i așa?

Cercetatorul P. Milrud delimitează în cadrul competenței de comunicare mai multe componente: competența lingvistică, competența pragmatică, competența cognitivă, competența informativă [6, p. 21].

Din cele afirmate anterior concluzionăm:

Competențele de comunicare implică mobilizarea unui ansamblu de resurse manifestate de cei implicați în interacțiune și sunt puse în aplicare pentru a comunica cu succes și în aspect literar. Iată de ce pentru a dezvolta competențele de comunicare la limba și literatura română este necesar de a antrena elevii în diferite situații de comunicare literară.

Competențele specifice de citire rezidă în capacitatea de a citi adecvat orice text literar, a-l înțelege și a-l interpreta prin actualizarea informațiilor exterioare aceluși text. Evaluarea competenței respective poate lua forma unor sarcini specifice, aplicabile mai multor texte literare studiate în cadrul orelor de limbă și literatură română.

Numai o evaluare formativă autentică poate să-l avantajeze pe elev în propria formare; ea remarcă progresul acestuia, relevă modificările survenite în procesul de cunoaștere a literaturii. [8, p. 13]. Valorificarea evaluării formative în cadrul procesului didactic pune la dispoziție un arsenal instrumental variat, iar realizarea competenței respective, ne permite utilizarea parțială a instrumentelor evaluării formative.

Fiecare etapă de formare a competențelor de comunicare indică câteva momente specifice pentru educația literară a elevului în procesul de învățare-evaluare a literaturii române, momente pe care le consemnăm în următoarele momente:

1. Activitatea de lectură în educația literară a elevului este o categorie superioară a lecturii literare, care implică competența de înțelegere a textului literar.
2. În vederea înțelegerii sensului comunicativ și cognitiv al textului literar, este importantă acțiunea de argumentare cu următoarele aspecte: argumentarea explicativă și discursivă.

Învățarea literaturii române presupune capacități de a produce, a elabora mesaje literare orale și scrise în diverse situații de comunicare, de a discuta pe baza lecturilor, de a exprima opiniile, gândurile, sentimentele. În această ordine de idei, valorificarea metodologică a textului literar în cadrul învățării literaturii române are scopul de a forma la elevi o cultură comunicativă și literară perfect modelată.

BIBLIOGRAFIE

1. AUSUBE D. (1981), *Invatarea in scoala*, Bucuresti.
2. DELORME CH. (1990) *Evaluer antrenement pour assurer une formation mieilleute est ce possible? In „Evaluation en question”*, Paris 3-eme edition, Lyon, ESF.
3. CHOMSKY N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*, Cambridge.
4. LIACU A. (1999). *Tentative tipologice in lumea textului si a textualitatii*. In „Limbaje si comunicare”. *Colocviul International de stiinte ale limbajului*. Suceava:Editura Universitatii din Suceava,vol IV.
5. IYLEMS D. (2003). *Word lingvistic competence*.
6. MINDER M. (2003), *Didactica functionala:obiective,strategii,evaluare*. Chisinau: Cartier
7. PANZARU I. (1999). *Practici ale interpretarii de text*,Iasi:Polirom.
8. RADU I. (2008), *Evaluarea in procesul didactic*, Editia a IV-a . Editura Didactica si Pedagogica,Bucuresti.
9. STOICA A. (2007), *Evaluarea procesului scolar. De la teorie la practica*. Bucuresti: Humanitas Educational.
10. SCHIOPU C. (2009). *Metodica predarii literaturii romane*,Chisinau.